

821.111(73)
Г 89

БЕСТСЕЛЕР
THE NEW YORK TIMES

М
А
Т
І
Н
К
А

C 1211736

Приголомшливе
переосмислення...
феміністичне,
чуттєве, незабутнє.

*O, The Oprah
Magazine*

ЛОРЕН
ГРОФФ

 Vivat
видавництво

Я маю план, каже Марі, розподіляючи черниць на групи. І додає похмуро, що візьме це місце у свої руки.

Спершу вона веде тих, хто займався шовківництвом, до ставка, щоб навчити ловити форель конопляною волосінню. За приманку бере черв'яків, викопаних із купи гною, і запевняє, що це дуже легко. Вона рибалила так із чотирирічного віку, тож їм має бути соромно верещати від огиди.

Черниць із ланів вона відряджає збирати молоді листочки кропиви, а ще гриби — всі, крім тих, на яких лишається виїмка, коли на них натиснути. Мовляв, ви ж не хочете бачити в мареннях чортів і химерні барвисті зірки?

Принаймні сьогодні вони матимуть рибу й суп на вечерю.

Відтак у супроводі Рут і Лебединої Шії вона рушає до комори і вимагає відчинити погреб. Там зачаївся шмат копченої свинячої грудинки і бочка якісного елю, що їх завідувачка-келарія разом зі своїми поплічницями приберегла собі про запас.

Свинина? Марі читала правила — вони забороняють споживати чотириногих тварин.

Года у дверях глузливо пирхає: неможливо прогодувати всіх самим хлібом. Коли був голод, абатство не сконало тільки завдяки м'ясу її тварин.

Марі замислюється. Навряд чи вона вижила б у цьому суворому, вогкому місці, якби подеколи її не розраджувала копчена свинина. Ну гаразд, хай буде так.

Схрестивши м'язисті руки й насупившись, келарія захищається: не така вже й дивина — подавати м'ясо в абатстві. В інших монастирях чотириногих тварин готують щодня, крім п'ятниці, тож вона просто робила так, як усі.

Та невже? А інші келарії теж запасують собі їжу, поки їхні сестри голодують? Згодом Рут казатиме, що, промовляючи ці слова, Марі мала лячний, непорушний, нелюдський вигляд. Кремезна й вересклива келарія, котра обожнювала лупцювати служниць і підлеглих черниць, аж зіщулилася від страху. Наразі ж Марі спокійно повідомляє, що відтепер келарія працюватиме в полі, хоча зазвичай така робота дістається англійським черницям і аж ніяк не французьким аристократкам.

Новою келарією Марі призначає сестру Маміллє: апетиту та не відчуває, відколи лишилася без носа, а мислить лише категоріями чесності й справедливості. Саме вона стане найкращою келарією абатства і сумлінно виконуватиме свої обов'язки до останнього дня Марі вже в сані абатиси.

Пізніше Марі бере зі скрині жменьку монет і відряджає до міста Году — гидку, але чесну, — купити борошна, свиней і гусей, аби було чим харчуватися, поки нема городини. До того ж Года знайде для Марі велетенські черевики, бо ходити босоніж крижаним каменем ох як кепсько. Потрібний розмір позначено на паличці, яку помічниця має взяти з собою.

Года бере паличку й монети, глипає на них і аж здригається від люті. Із піною в роті вона дорікає Марі, що та не скористалася своїми грішми раніше, прирікши сестер на тижні страждань.

На бога, думає Марі, вона ж сподівалася жити довго й щасливо при королівському дворі, а не серед цих простодушних, нікчемних сестер у свинарнику, який вони звать абатством. Дочекавшись, коли з обличчя Годи зійде вираз образи, вона щиро відповідає, що голова в неї була забита геть іншим.

Вона йде до покоїв абатиси й сідає на лаву. Промені світла падають на неї крізь рогові віконниці, перетворюючи її на гніт запаленої свічки. Перед очима хутко, чітко й усеосяжно постає все, що вона має робити далі.

Другу половину дня Марі проводить за обліковими книгами, намагаючись розібратись, як Емм у прагненні догодити місцевому дворянству втратила так багато монастирських земель. Абатиса щось наспівує в кутку, всміхається. Коли Марі суворо запитує, чому вона так довго заплющувала очі на несплату оренди, Емм відказує, що винні в усьому її незрячі очі. Вона надто довіряла недобросовісним підлеглим, котрі запевняли її, що через позови проти орендарів абатство залишиться без підношень. Марі ж відомо, що всі дворяни є родичами і посваритися з кимось одним означає пересваритися з усіма?

Краще втратити гроші, ніж друзів хороших, каже Емм, наче цитуючи якусь народну мудрість.

Марі перепитує, чи справді вельмишановна абатиса віддавала перевагу торбинці перцю й кільком возам деревини замість коштів, на які черниці могли б нормально харчуватись.

Однак абатиса сказала вже все, що хотіла. Тепер їй спадає на думку, що пісня ліпше пояснить її погляди, тож вона заспіває своїм високим сріблястим голоском.

Марі й за вухом не свербить. Відсторонившись від Емм, вона повертається до роботи.

Із-поміж усіх орендарів, які вирішили не платити за монастирську землю і проголосили її своєю власністю, Марі обирає найзухвалішу родину, що по-шляхетськи розкошує на ділянці, належній не їй, а голодним черницям.

Уночі внутрішній голос нашіптує, що вона цього не подужає, вона ж просто незугарне сімнадцятилітнє дівчисько, сіромаха, яку ніхто не любить. Черниця з неї ніяка, навіть габіт — от сором! — зшитий з окремих різнокольорових клаптиків шерсті. На її обличчі ані натяку на вроду, та й руки в неї є звичайнісінькими жіночими руками. Усе це їй не до снаги.

Ну, коли нічого не вдасться, що найгірше станеться, запитує себе Марі. Вона вріже дуба, а це не так уже й прикро, хіба ні? Та враз перед її очима постає личко малої Адалізи — виснажене, синювате, жалісливе, — і вона скипає від люті. Треба щонайменше спробувати.

Отож вона підводиться, й армія черниць рушає за нею назирці: всі бо вже чули, що вона була у хрестових походах і знає про святу праведність меча.

На ферму вони прибувають рано-вранці. Верхи на бойовій конячці Марі має загрозливий вигляд, а вираз її обличчя воістину королівський. Вона стукає у двері. Відчинивши й побачивши незнайому височезну черницю, заспана служниця квапливо гримає дверима перед її носом.

Не спадаючи з розуму, Марі застрибує в сідло, розвертається і просить сестру Рут постукати ще раз. Коли якась нечупара відчиняє, репетуючи, що прибулі розбудили шановне панство, Марі верхи проривається повз неї до будинку, де спокійнісінько дають хропака господарі та слуги. Замахуючись жезлом, позиченим в абатиси, вона трощить усіх і все навколо, поки нажахані, спантеличені, закривавлені й потовчені мешканці не кидаються до кухні, а звідти — до лісу. Тоді з-поза околиць дерев, де за її наказом причаїлася монастирська челядь із пательнями й лопатками наготові (бо раптом зав'яжеться рукопашна боротьба), вона прикликає

злиденну вдову, вірну абатству дуже довгий час. Разом із шістьма дітьми, вже дорослими й достатньо міцними для бою, жінка проголошується новою законною власницею маєтку. Відтак Марі роздає черницям і челяді зібране в кімнатах майно, по самісінькі вуха навантажуючи їх сріблом, начинням, картинами, навіть запліснявілими рукописами та гербаріями з кабінету. Аби прогодувати голодні роти, абатство розпродало мало не всі свої коштовності, тож у черниць майже не лишилося книжок. Насамкінець Марі забирає молочних корів (крім однієї — для вдови), а також кіз і курей.

Глибоко обурена, настоятелька Марі вирушає до решти недобросовісних орендарів. Риси Плантагенетів тепер явно вгадуються на її лиці, з-під габіту видніють гаптовані золотом рукави, і Годя, котра їде попереду на віслиюку, готова за будь-якої потреби перекладати для неї французькою і навпаки. До приїзду Марі боржники вже знають, як вона чинить із нахабами. Усі розуміють, що з появою молодої настоятельки для них настали смутні часи.

Знеславлені, вони приходять до неї того-таки дня, коли вона наказує сплатити борг, і Марі не відступає перед їхніми гіркими слізьми й розповідями про цілу купу дітей. Тож зрештою відступають вони, віддаючи належне. Дехто ремствує, та більшість певною мірою пишається тим, що тепер за головну в них така смілива й войовнича козир-дівка королівської крові. Бо ніде правди діти — людські душі не почувуються в безпеці, поки опіку над ними не візьме сила, набагато потужніша за них самих.

ЧАСТИНА ДРУГА

Першої весни в абатстві Марі кидає в землю абрикосові кісточки, поцуплені з королівського саду. Їй кортить позбутися цього нагадування про все втрачене. Кісточка ще боротимуться за життя й насилу проростатимуть, випускаючи кволі, тоненькі листочки. А Марі відчуватиме, як із тими деревцями переплітається її життя. Тож зараз їй важко сказати, чого вона їм бажає: всохнути чи вкритися цвітом.

Щодня черниці відчувають тиск єпархіальних очільників. Марі вже навчилася розпізнавати їхні кроки, оскільки вся верхівка носить звичайні черевики, а не дерев'яні клоги, як у місцевих жінок. Тож, зачувши знайоме тупотіння, вона схоплюється з місця й тихенько тікає потаємними ходами. Нехай туманна Емм, котра, зрештою, є абатисою, розбирається з вимогами, правилами й поборами з боку вищих, нескінченними проханнями приділити їм трохи часу, роботою, молитвами та іншим. Емм люб'язно на все це підписується, а потім забуває повідомити Марі. Як зручно!

Відтак вона вирішує привчити єпархіальну верхівку, мов собак чи соколів. Поволі, з заохоченнями, нічим не виявляючи, що це дресирування.

Втрачений рай

Марі де Франс було лише сімнадцять, коли її вигнали з королівського двору. Дебелій байстрючці годилося бути не придворною леді, а пріоресою в бідному англійському абатстві. Так волелюбна Марі опинилась у світі, де панують послух, обов'язок та молитва.

«Матінка» — це захоплива історія про амбітну та чуттєву пріоресу, геніальну стратегиню, дипломатку, поетку, захисницю жінок, у душі якої проросла віра. Насамперед — віра в себе.

Історичний роман «Матінка» зібрав численні літературні відзнаки, став однією з улюблених книжок Барака Обами 2021 року, а в 2022 здобув медаль Ендрю Карнегі за досягнення в художній літературі. Визнаний найкращою книжкою року за версією *The Washington Post*, *TIME*, *Esquire*, *USA Today* та багатьох інших часописів.

Лорен Грофф — американська письменниця, авторка шести романів, які перекладені понад 30 мовами. Фіналістка премій *Kirkus*, *LA Times* та *Orange*. У 2017 визнана однією з найкращих молодих американських романісток за версією *Granta*.

ISBN 978-617-17-0036-9

9 786171 700369 >

інтернет-магазин

vivat-book.com.ua

 Vivat
ВИДАВНИЦТВО